

พิธีลอยเรือชาวอุรักลาโว้ย: การสะเดาะเคราะห์และส่งวิญญาณบรรพบุรุษ สู่ดินแดน “ขุนงม็รีย”

ที่มาภาพ: จิตติมา ผลเสวก

ชาวอุรักลาโว้ย คือ ใครในตำนานขวานทอง

ชาวอุรักลาโว้ย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเกาะแก่งและชายฝั่งบริเวณภาคใต้ของไทย มีวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และค่านิยมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะในอดีตมีการตั้งถิ่นฐานแบบเคลื่อนย้ายถิ่นฐานในบริเวณเขตทะเลอันดามัน มีการเก็บหาและล่าสัตว์ทะเลตั้งแต่บรรพบุรุษ มีแหล่งพักพิงชั่วคราว หรือ “บักัด” ในการดำรงชีพในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน¹

การเป็นกลุ่มคนที่มีความผูกพันกับทะเล ทำให้คนกลุ่มนี้ถูกเรียกเหมารวมว่า “ชาวเล” ซึ่งเป็นคำไทยปักษ์ใต้ที่ย่อมาจาก “ชาวทะเล” ชาวเล ในความหมายที่อ้างอิงกับภูมิศาสตร์ที่หมายถึง ผู้คนที่อาศัยอยู่แถบชายฝั่งทะเลตามเกาะต่าง ๆ เป็นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับทะเล

นอกจากนี้คำว่า “ชาวเล” ยังมีความหมายเฉพาะที่ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์หรือชนพื้นเมืองที่มีภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับทะเลและวิถีชีวิตชายฝั่ง² ในอดีตชาวเลมีชื่อเดิม

¹ นฤมล อรุโณทัย และคณะ. (2557). **ทักษะวัฒนธรรมชาวเล**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

² _____ . (2557). **เรื่องเดียวกัน**.

ที่ใช้เรียกพวกเขาว่า “ชาวน้ำ” เป็นชื่อที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้คำนิยาม “ชาวน้ำ” ว่าหมายถึง “ชื่อชนชาติเดิมกลุ่มหนึ่งอยู่ทางทะเลด้านตะวันตกของแหลมมลายู ฉลากหรือชาวเลก็เรียก”

อย่างไรก็ตาม พวกเขาไม่ชื่นชอบให้ถูกเรียกว่า “ชาวเล” หรือ “ชาวน้ำ” เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเชิงความหมายที่เกิดจากการตีความว่า ชาวน้ำ หมายถึง คนที่เกิดจากน้ำเชื้อสืบพันธุ์ของหญิงชาย หากใครถูกเรียกว่าชาวน้ำจะเกิดความไม่พอใจ ถือเป็นคำที่ดูถูกดูแคลน คำดังกล่าวจึงไม่นิยมใช้ในปัจจุบัน³

ส่วนคำว่า “ชาวเล” มีความหมายโดยนัยว่าเป็นบุคคลที่ละเลยเรื่องสุขอนามัยและความสะอาด เป็นคนที่จับจ่ายใช้สอยจนไม่มีเงินเหลือเก็บ ขาดความสนใจในการศึกษาเล่าเรียน ชื่อเรียกข้างต้นถือเป็นคำที่มีความหมายของการดูถูกดูแคลน แสดงถึงทัศนคติเชิงลบ ทำให้ชาวเลรู้สึกถึงความด้อยกว่า อคติที่เกี่ยวกับชื่อเรียกจึงส่งผลให้ชาวเลบางคนไม่ต้องการให้คนภายนอกรับรู้ตัวตนเองคือ “ชาวเล”⁴

ต่อมาจึงเกิดชื่อเรียกใหม่ว่า “ชาวไทยใหม่” ที่ถูกใช้เรียกชาวมอแกนและชาวอุรักลาโว้ย ซึ่งมีความหมายถึงการได้รับการยอมรับและยกระดับเป็นคนไทย การได้รับสัญชาติไทย ใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร และได้รับการศึกษาในระบบของไทย คำว่า “ชาวไทยใหม่” เกิดขึ้น โดยอ้างอิงถึงความเป็นมาของชื่อว่าเป็นชื่อที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงโปรดให้เรียก แต่ยังไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2520 เป็นต้นมา ชื่อชาวไทยใหม่จึงถูกใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้นและกลายเป็นชื่อที่ทางราชการใช้ตั้งชื่อหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านไทยใหม่ แหลมตึกแก จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนชาวไทยใหม่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ชื่อเรียกตนเองของคนกลุ่มนี้ คือ “อุรักลาโว้ย” มีความหมายว่า คนทะเล (อุรัก หมายถึง คน และ ลาโว้ย หมายถึง ทะเล) เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษามลายู

³ นฤมล อรุโณทัย. (2547). เพื่อความเข้าใจในมอแกน ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวเล”.

ใน “ชาติพันธุ์และมายาคติ”. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

⁴ นฤมล อรุโณทัย และคณะ. (2557). เรื่องเดียวกัน.

การตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์

การตั้งถิ่นฐานของชาวเลในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม⁵ โดยใช้หลักเกณฑ์ทางภาษา และการตั้งถิ่นฐาน⁶ ดังนี้

1) ชาวมอแกน (Moken) ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เกาะพระทองและหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา เกาะลันไท เกาะเหลา เกาะช้าง เกาะพยาม จังหวัดระนอง หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต และเกาะพีพี จังหวัดกระบี่

2) ชาวมอกลน (Moklen) ตั้งถิ่นฐานที่เกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ตามชายฝั่งทะเล จังหวัดพังงา และแหลมเหลา อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

3) ชาวอุรักลาไวย์ (Uraklavoi) เป็นชนกลุ่มใหญ่ซึ่งมีถิ่นฐานอยู่บนเกาะลิเเห่ และหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต จนถึงทางใต้เกาะพีพีตอน เกาะลันตาใหญ่ จังหวัดกระบี่ เกาะอาดัง-เกาะหลีเป๊ะ เกาะราวี จังหวัดสตูล

วิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสามกลุ่ม มีความใกล้เคียงกัน ปัจจุบันบางกลุ่มมีการปรับตัวในการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีพ จึงทำให้มีวิถีวัฒนธรรมบางประการที่แตกต่างกัน เช่น ชาวมอกลนและชาวอุรักลาไวย์มีการตั้งหลักแหล่งถาวร และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตค่อนข้างมาก จากการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมเข้ากับวัฒนธรรมไทย มีการใช้ภาษาไทย นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง รับจ้างทำสวน และอาชีพอื่น ๆ เช่นเดียวกับคนไทย จนกระทั่งได้ชื่อว่าเป็น “ชาวไทยใหม่” ในขณะที่ชาวมอแกนยังคงมีวิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์ใกล้เคียงกับวิถีดั้งเดิมมากกว่ากลุ่มอื่น

การตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์ ในอดีตตั้งถิ่นฐานแบบเคลื่อนย้ายบริเวณทิศตะวันตกของแหลมมลายู ต่อมาได้มีการเคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย โดยตั้งถิ่นฐานแห่งแรกในพื้นที่เกาะลันตา บริเวณบ้านหัวแหลมกลาง ซึ่งเป็นศูนย์รวมของชาวอุรักลาไวย์ จึงนับได้ว่าเกาะลันตาเป็นเมืองหลวงของชาวอุรักลาไวย์⁷

ปัจจุบัน ชาวอุรักลาไวย์ที่ตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย มีจำนวนประชากรประมาณ 7,000 คน คาดว่าเป็นชาวเลที่มีประชากรมากที่สุดในจำนวนทั้งสามกลุ่ม และมีการกระจายตัวตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด⁸ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

⁵ อารณ อุกฤษณ์. (2537). ชาวเลและซาไก เจ้าของฝั่งทะเลตะวันตกในคืนวันแห่งความเปลี่ยนแปลง.

วารสารทักษิณคดี, 3(3); 89-103.

⁶ อารณ อุกฤษณ์. (2554). พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์สำรังของชาวเลเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

⁷ นฤมล อรุโณทัย และคณะ. (2557). เรื่องเดียวกัน.

⁸ _____ . (2557). เรื่องเดียวกัน.

- 1) จังหวัดสตูล บริเวณเกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ เกาะบุโหลนดอน และเกาะบุโหลนเล
- 2) จังหวัดกระบี่ บริเวณเกาะพีพี เกาะจำ เกาะลันตา (บ้านคลองดาว บ้านในไร่ บ้านโตะบา หลิว บ้านหัวแหลมกลาง และบ้านสังกาอู่)
- 3) จังหวัดภูเก็ต บริเวณเกาะสิเหร่ (แหลมตึกแก) บ้านราไวย์ และบ้านสะปำ

พิธีลอยเรือ: วิถีวัฒนธรรมของชาวอุรักลาไวย์

ในอดีตชาวอุรักลาไวย์เดินทางเคลื่อนย้ายและดำรงชีพอยู่บริเวณตะวันตกของแหลมมลายู ในการเดินทางมียานพาหนะสำคัญ คือ เรือ “ปราอู” และใช้ “กาจยัก” หรือ แฝกสำหรับมุงหลังคา ทำเพิงพักชั่วคราวตามชายหาด ต่อมามีการตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านถาวรตามเกาะน้อยใหญ่และชายฝั่งทะเลอันดามันมากขึ้น

จากวิถีการดำรงชีพที่ผูกพันกับทะเล ทำให้ชาวอุรักลาไวย์มีความสามารถและความเชี่ยวชาญที่โดดเด่นด้านการเดินเรือ การสังเกตสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของอากาศ การดูทิศทางลม การดูคลื่นยักษ์ การว่ายน้ำ และการดำน้ำ ด้วยเหตุนี้ ชาวอุรักลาไวย์จึงสามารถเอาตัวรอดจากเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ เมื่อ พ.ศ. 2547 ได้เป็นอย่างดี ในการเลือกพื้นที่ตั้งถิ่นฐาน ชาวอุรักลาไวย์จะพิจารณาทั้งด้านกายภาพเนื่องจากคนกลุ่มนี้เลือกพื้นที่ตั้งบ้านเรือนได้เหมาะสม และมีพื้นที่หลบลม โดยเลือกพื้นที่ราบที่สามารถหลบคลื่นลมและพายุ เป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้ายหรือภัยอันตรายอื่น ๆ การมีแหล่งน้ำจืด มีระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังพิจารณาจากเงื่อนไขด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้นำทางจิตวิญญาณ ความสะดวกในการเดินทางเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องต่างชุมชนและความสะดวกในการค้าขายแลกเปลี่ยน

ด้านวิถีวัฒนธรรม ชาวอุรักลาไวย์เป็นกลุ่มชนที่มีความเชื่อทางจิตวิญญาณ การเคารพวิญญาณบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ มีพิธีกรรมทางความเชื่อหลายประการที่สืบทอดกันมา แม้ว่าพิธีกรรมบางอย่างได้ถูกตัดทอนและถูกกลืนกลายตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและวัฒนธรรม แต่มีพิธีกรรมสำคัญที่ยังคงมีการธำรงวัฒนธรรมมาจนกระทั่งปัจจุบัน คือ พิธีลอยเรือ

พิธีลอยเรือ เป็นพิธีกรรมความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ ที่สะท้อนความผูกพันกับเทือกเขา “ฆูนุงฉีรีย”⁹ ซึ่งเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์แห่งบรรพบุรุษ ตั้งอยู่ในรัฐเคดะห์ ประเทศสาธารณรัฐมาเลเซีย¹⁰ หรือเมืองไทรบุรี ในอดีตเคยเป็นเมืองภายใต้การปกครองของอาณาจักรไทย

⁹ _____ . (2557). เรื่องเดียวกัน.

¹⁰ อภรณ์ อุกฤษณ์. (2554). เรื่องเดียวกัน.

ชาวอูร์กลาไว้วัย เชื่อว่าเมื่อประมาณ 500-600 ปีที่ผ่านมา “ซุนงฉีริย”(ภูเขาต้นไทร) หมายถึง เทือกเขาที่อยู่ในเมืองไทรบุรี เดิมมีชาวโอรังลาอูต (อูร์กลาไว้วัย) อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบัน คนกลุ่มนี้ได้กลายเป็นชาวมลายู และมีบางส่วนอพยพเคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานในประเทศ “ซุนงฉีริย” จึงเป็นดินแดนบรรพบุรุษของชาวอูร์กลาไว้วัย เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือพื้นที่จิตวิญญาณ ที่ชาวอูร์กลาไว้วัยจะต้องทำพิธีลอยเรือเช่นสรวงทุกครั้งที่ลมมรสุมพัดเปลี่ยนทิศทาง

พิธีลอยเรือ เป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุดของชาวอูร์กลาไว้วัย ถูกจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง ในวันเพ็ญ เดือน 6 และเดือน 11 ทางจันทร์คติของทุกปี ส่วนใหญ่มักจะตรงกับเดือนพฤษภาคมและเดือน พฤศจิกายนของทุกปี¹¹ ซึ่งเป็นช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลหรือช่วงมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ในช่วงที่มีพิธีลอยเรือ ที่ถูกจัดขึ้นครั้งละ 3 วัน ชาวอูร์กลาไว้วัยจะงดการทำมาหากินเป็นระยะเวลา 3 วัน ทุกคนจะต้องมาร่วมงานสำคัญนี้

การลอยเรือมีจุดประสงค์เพื่อลอยบาป การปิดเป่าความทุกข์โศก โรคภัยไข้เจ็บให้พ้นจาก ครอบครัวและชุมชน การเสี่ยงทายในการประกอบอาชีพ โดยชาวอูร์กลาไว้วัยจะทำพิธีขอให้ทำมาหากินได้ดีในฤดูกาลถัดไป และมีการเสี่ยงทายอนาคตชุมชนโดยโตะหมอจะเป็นผู้ทำพิธีกรรมต่างๆ และสื่อสารกับดวงวิญญาณบรรพบุรุษ พร้อมกับการบูชาบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นการส่งดวงวิญญาณบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์กลับสู่ดินแดน “ซุนงฉีริย”

พิธีลอยเรือของชาวอูร์กลาไว้วัย เกาะหลีเป๊ะ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

วันที่ 1 การเซ่นไหว้ศาลโตะคีรี ในช่วงเวลากลางคืนวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 6 และ เดือน 11 ชาวอูร์กลาไว้วัย จะนำขนมต่าง ๆ เช่น ข้าวเหนียวเหลือง ต้มขาว ขนมเทียน ไปเซ่นไหว้ศาลโตะคีรี ซึ่งตั้งอยู่ติดกับสุสาน (หลาหวด) ทุกคนจะตั้งเครื่องเซ่นไหว้พร้อมกับเทียน ครอบครัวละ 1 เล่ม เพื่อให้หมอประจำหมู่บ้านดูเปลวเทียนของแต่ละครอบครัว โดยจะมีเครื่องเซ่นไหว้ของหัวหน้าหมู่บ้านหรือของหมอประจำหมู่บ้าน 1 ชุด เป็นอาหารพิเศษ ที่ประกอบด้วย เครื่องสุกดิบ 1 ชุด และข้าวเจ็ดสี 1 ชุด เพื่อจะบวงสรวงสิ่งที่ดีและไม่ดี เสร็จพิธีบวงสรวงแล้วจะมีรำมะนาเพื่อขอร้องอย่างน้อย 1 เพลง

¹¹สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล. (2566). ข้อมูลชุมชนเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล. สตูล: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

ภาพที่ 1 ศาลโต๊ะซีรี หรือหลาทวด
ที่มาภาพ: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

วันที่ 2 การต่อเรือ ในช่วงกลางคืนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 หรือเดือน 11 ชาวอุรักลาไวย์จะแบ่งคนออกเป็น 2 ชุต ชุตที่ 1 ตัดไม้ระกำ เพื่อมาทำเรือ ชุตที่ 2 ตัดไม้เสาเอกและมาสเรือ (กระดุกงูเรือ) จากนั้นก็จะดำเนินการต่อเรือ ชาวบ้านทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะสนุกสนานกับการเดินร้องเงิงและรำวง จนกว่าเรือจะเสร็จสมบูรณ์ ในช่วงเวลากลางคืนจะมีการรำมะนารอบเรือที่ประกอบเสร็จ และรำวงร่วมกันอย่างสนุกสนาน

ภาพที่ 2 เรือปาจ๊ก
ที่มาภาพ: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

วันที่ 3 พิธีลอยเรือ คืนวันแรม 1 ค่ำ กั้น ช่วงเวลาใกล้สว่าง ประมาณตี 4-5 หมอประจำหมู่บ้าน จะทำพิธีจุดเทียน ชาวอุรักลาไวย์จะอธิษฐานกับเทียนที่ปักไว้ในเรือของแต่ละครอบครัว ๓ ละ 1 เล่ม และลอยเรือลงทะเล หลังจากนั้นชาวอุรักลาไวย์จะตัดไม้ให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับไม้กางเขนมาปิดบริเวณงาน ชาวบ้านก็จะรำร้องเงิงและรำวงจนถึงช่วงเย็น หลังจากนั้นจะเปลี่ยนเป็นรำมะนารอบไม้กางเขน และชาวบ้านก็จะนำน้ำใส่ภาชนะมาตั้งบริเวณไม้กางเขน หมอประจำหมู่บ้าน

จะใช้เทียนจุดบริเวณน้ำที่ชาวบ้านมาวางไว้ เพื่อเอาไว้ชำระล้างหน้าล้างตาในช่วงเวลาเช้า หลังจากเสร็จพิธี

ภาพที่ 3 การลอยเรือลงทะเล
ที่มาภาพ: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

ในพิธีลอยเรือของชาวอุรักลาไวย์ มีความเชื่อเกี่ยวกับหมายเลข 7 ที่อาจสืบเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องบุตร 7 คน ของโຕະอาดับและโຕະลิตีฮาวา เช่น ตัวเรือปลากั้ง หรือลาจ้ง จะมีความยาว 7 ศอก มีกรรเชียง 7 คู่ ไม้กั้นผี 7 ต้น ยาวต้นละ 7 ศอก บทเพลงรำมะนาที่ใช้ในพิธีลอยเรือและพิธีแก้บน เริ่มด้วยเพลงบรรพบุรุษ 7 เพลง ในบทเพลงกล่าวถึงการไว้เกลื่อน 7 ดอก และมีพิธีแก้บนด้วยการสร้างบ้าน 7 ชั้น¹² เป็นต้น

ปัจจุบันพิธีลอยเรือของชาวอุรักลาไวย์ในแต่ละพื้นที่มีรูปแบบและรายละเอียดแตกต่างกันออกไป บางพื้นที่ไม่มีการจัดพิธีลอยเรือ บางพื้นที่มีเฉพาะพิธีเช่นไหว้โຕະบุหรง บางพื้นที่มีการรื้อฟื้นพิธีลอยเรือที่ล้นเลิกไปนานหลายปี เนื่องจากไม่มีโຕະหมอซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการประกอบพิธีกรรม โดยมีการจัดพิธีลอยเรืออีกครั้ง โดยการเชิญโຕະหมอจากชุมชนชาวอุรักลาไวย์ในพื้นที่อื่น

¹² อารณี อุภษณ. (2532). พิธีลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล กรณี ศึกษา ชุมชนบ้านหัวแหลม เกาะลันตา กระบี่. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มาประกอบพิธี^{13,14,15,16} จะเห็นว่า พิธีลอยเรือเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญกับวิถีการดำรงชีพของชาวอุรุกรากาไว้อย่างยิ่ง ในมิติของการเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาและวิถีชีวิต นัยยะเชิงความหมายของพิธีลอยเรือจึงเป็นทั้งการสะเดาะเคราะห์ การส่งวิญญาณผู้ล่วงลับกลับสู่ดินแดนบรรพบุรุษ และการส่งสัตว์ไปไถ่บาป

เรือปลาจึกที่สร้างขึ้นในพิธีลอยเรือ ทำจากไม้ตีเปิดและไม้ระกำ เป็นสัญลักษณ์ของ “ญาณ” ที่จะนำวิญญาณของคนและสัตว์ไปสู่อีกภพหนึ่ง ขึ้นไม้ระกำที่สลักเสลาเป็นรูปลักษณะต่าง ๆ รูปนกเกาะหัวเรือ เป็นสัญลักษณ์ของโต๊ะบุหร่ง บรรพบุรุษผู้ที่สามารถห้ามลมห้ามฝน ส่วนลายพื้นปลา หมายถึง โต๊ะบิ๊ง บรรพบุรุษที่เป็นฉลาด ลายงู หมายถึง โต๊ะอาโฆะเบอราไตย บรรพบุรุษที่เป็นนุ ฯลฯ

นอกจากนี้ภายในเรือยังมีตุ๊กตา ไม้ระกำที่ทำหน้าที่นำเคราะห์โรคภัยของสมาชิกแต่ละครอบครัวเดินทางไปกับเรือและเครื่องเช่นต่าง ๆ ที่จะให้วิญญาณบรรพบุรุษนำติดตัวไปยังถิ่นฐานดั้งเดิม ส่วนการรำยรำแบบดั้งเดิมผสมผสานกับบทเพลงเก่าแก่และดนตรีรำมะนาเป็นส่วนประกอบของการรำถวายต่อบรรพบุรุษ ผู้ที่รำยรำเชื่อว่า จะได้บุญ ส่วนโต๊ะหมอบเป็นผู้นำทางโลกและทางธรรม เป็นผู้ที่มีความสามารถสื่อสารกับพระเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษได้ ผู้ที่ผ่านพิธีลอยเรือถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านทุกข์โรคภัย การดำเนินชีวิตต่อไปข้างหน้าจะประสบความสำเร็จและความสุขและความโชคดีในการทำมาหากิน¹⁷

นอกจากความสำคัญในมิติวัฒนธรรม ในการเป็นมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเฉพาะแล้ว พิธีลอยเรือยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ที่สร้างสำนึกร่วมของความเป็นชาติพันธุ์ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชนชาติพันธุ์ และการแสดงให้เห็นความสามัคคีในการร่วมแรงร่วมใจกันผ่านการรวมกลุ่มจัดพิธีลอยเรือ

¹³ธานี สิงขรทัญ. (2559). **พิธีลอยเรือ**. บ้านเกาะบุโหลน ตำบลปากน้ำ อำเภอมือง จังหวัดสตูล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2559.

¹⁴ชนะ หาดทรายทอง. (2559). **พิธีลอยเรือ**. ตำบลราไวย์ อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2559.

¹⁵อุลีน ช่างน้ำ. (2559). **พิธีลอยเรือ**. บ้านมู่ตู ตำบลศรีบอยา อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2559.

¹⁶พรสุดา ประโมงกิจ. (2559). **พิธีลอยเรือ**. บ้านแหลมตง เกาะพีพี อำเภอมือง จังหวัดกระบี่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2559.

¹⁷สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล. (2564). **มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกลุ่มชาติพันธุ์มณี จังหวัดสตูล**. สตูล: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด.

ผู้เขียน

สุदारัตน์ ศรีอุบล

นักบริหารเครือข่ายและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)